

EUROPOS SĄJUNGOS BEI
JOS VALSTYBIŲ NARIŲ IR
FILIPINŲ RESPUBLIKOS
PAGRINDŲ SUSITARIMAS
DĖL PARTNERYSTĖS IR BENDRADARBIAVIMO

EUROPOS SAJUNGA, toliau – Sąjunga,

bei

BELGIJOS KARALYSTĖ,

BULGARIJOS RESPUBLIKA,

ČEKIJOS RESPUBLIKA,

DANIJOS KARALYSTĖ,

VOKIETIJOS FEDERACINĖ RESPUBLIKA,

ESTIJOS RESPUBLIKA,

AIRIJA,

GRAIKIJOS RESPUBLIKA,

ISPANIJOS KARALYSTĖ,

PRANCŪZIJOS RESPUBLIKA,

ITALIJOS RESPUBLIKA,

KIPRO RESPUBLIKA,

LATVIJOS RESPUBLIKA,

LIETUVOS RESPUBLIKA,

LIUKSEMBURGO DIDŽIOJI HERCOGYSTĖ,

VENGRIJOS RESPUBLIKA,

MALTA,

NYDERLANDŲ KARALYSTĖ,

AUSTRIJOS RESPUBLIKA,

LENKIJOS RESPUBLIKA,

PORTUGALIJOS RESPUBLIKA,

RUMUNIJA,

SLOVĖNIJOS RESPUBLIKA,

SLOVAKIJOS RESPUBLIKA,

SUOMIJOS RESPUBLIKA,

ŠVEDIJOS KARALYSTĖ,

JUNGTINĖ DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR ŠIAURĖS AIRIJOS KARALYSTĖ,

Europos Sąjungos sutarties Susitariančiosios Šalys, toliau – valstybės narės,

ir

FILIPINŲ RESPUBLIKA, toliau – Filipinai,

toliau kartu vadinamos Šalimis,

ATSIŽVELGDAMOS į tradicinius draugiškus Šalių santykius bei jas siejančius glaudžius istorinius, politinius ir ekonominius ryšius,

KADANGI Šalys ypač daug dėmesio skiria savo tarpusavio santykių visapusiškam pobūdžiui,

KADANGI Šalys mano, kad šis Susitarimas yra jų platesnių santykių, kurie, be kita ko, išplečiami susitarimais, kuriuos yra pasirašiusios abi Šalys, dalis,

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS Šalių įsipareigojimą gerbti demokratijos principus ir žmogaus teises, kaip nustatyta Jungtinių Tautų visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje ir kituose susijusiuose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose, kurių šalys jos yra,

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS įsipareigojimą laikytis teisinės valstybės ir gero valdymo principų ir norą skatinti savo tautų ekonominę ir socialinę pažangą,

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS norą stiprinti bendradarbiavimą tarptautinio stabilumo, teisingumo ir saugumo srityse, siekiant skatinti tvarų socialinį ir ekonominį vystymąsi, mažinti skurdą ir siekti Tūkstantmečio vystymosi tikslų,

KADANGI Šalys terorizmą laiko grėsme pasaulio saugumui ir nori stiprinti tarpusavio dialogą ir bendradarbiavimą kovos su terorizmu srityje, visapusiškai atsižvelgdamos į Jungtinių Tautų pasaulinę kovos su terorizmu strategiją ir susijusius JT Saugumo Tarybos (JTST) dokumentus, ypač JTST rezoliucijas 1373, 1267, 1822 ir 1904,

IŠREIKŠDAMOS visapusišką įsipareigojimą užkirsti kelią visų formų terorizmui ir kovoti su juo, taip pat sukurti veiksmingas tarptautines priemones, kuriomis būtų užtikrintas terorizmo panaikinimas,

KADANGI Šalys dar kartą patvirtina, kad veiksmingos kovos su terorizmu priemonės ir žmogaus teisių apsauga turėtų būti vienas kitą papildantys ir stiprinantys tikslai,

PRIPAŽINDAMOS, kad reikia stiprinti ir intensyvinti bendradarbiavimą kovos su piktnaudžiavimu ir prekyba narkotikais srityse ir atsižvelgdamos į didelę dėl narkotikų kylančią grėsmę tarptautinei taikai, saugumui, stabilumui ir ekonomikos vystymuisi,

PRIPAŽINDAMOS, kad sunkiausių tarptautinio masto nusikaltimų, susijusių su tarptautine humanitarine teise, genocidu ir kitais nusikaltimais žmogiškumui, kaltininkai neturėtų likti nenubausti, ir kad turėtų būti užtikrintas baudžiamasis persekiojimas už šiuos nusikaltimus, siekiant stiprinti tarptautinę taiką ir teisingumą,

KADANGI Šalys laikosi nuomonės, kad masinio naikinimo ginklų ir jų siuntimo į taikinių priemonių platinimas kelia didelį pavojų tarptautiniam saugumui, ir nori stiprinti tarpusavio dialogą bei bendradarbiavimą šioje srityje. Bendru sutarimu priėmus JTST rezoliuciją 1540, pabrėžiamas visos tarptautinės bendruomenės įsipareigojimas kovoti su masinio naikinimo ginklų platinimu,

PRIPAŽINDAMOS, kad neteisėta prekyba šaulių ir lengvaisiais ginklais, įskaitant šaudmenis, netinkamas tvarkymas, nepakankama atsargų apsauga ir nekontroliuojamas plitimas toliau kelia didelę grėsmę tarptautinei taikai, saugumui ir vystymuisi,

PRIPAŽINDAMOS 1980 m. kovo 7 d. Europos ekonominės bendrijos ir Pietryčių Azijos valstybių asociacijos (ASEAN) šalių narių bendradarbiavimo susitarimo ir vėlesnių prisijungimo protokolų svarbą,

PRIPAŽINDAMOS dabartinių Šalių santykių stiprinimo svarbą, siekdamos stiprinti bendradarbiavimą ir bendru noru sutvirtinti, pagilinti ir įvairinti tarpusavio santykius bendro intereso srityse, laikantis lygybės, nediskriminavimo, natūralios aplinkos saugojimo ir abipusės naudos principų,

PRIPAŽINDAMOS Pietryčių Azijos valstybių asociacijos (ASEAN) ir Europos Sąjungos dialogo bei bendradarbiavimo svarbą,

IŠREIKŠDAMOS visapusišką įsipareigojimą skatinti tvarų vystymąsi, įskaitant aplinkos apsaugą ir veiksmingą bendradarbiavimą kovojant su klimato kaita,

PABRĖŽDAMOS glaudesnio bendradarbiavimo teisingumo ir saugumo srityje svarbą,

PRIPAŽINDAMOS įsipareigojimą vesti visapusišką dialogą ir bendradarbiauti skatinant migraciją ir vystymąsi, taip pat veiksmingai skatinti laikytis tarptautiniu mastu pripažintų darbo ir socialinių standartų ir juos įgyvendinti,

PAŽYMĖDAMOS, kad Susitarimo nuostatos, patenkančios į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo III dalies V antraštinės dalies taikymo sritį, yra privalomos Jungtinei Karalystei ir Airijai, kaip atskiroms Susitariančiosioms Šalims, arba kaip Europos Sąjungos daliai, kaip nurodyta prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridedamame Protokole dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės. Tai taikoma ir Danijai pagal prie minėtų Sutarčių pridedamą protokolą dėl Danijos pozicijos,

PRIPAŽINDAMOS svarbą, kurią Šalys teikia tarptautinę prekybą reglamentuojantiems principams ir taisyklėms, kurie visų pirma nustatyti Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) steigimo sutartyje, ir tai, kad būtina juos taikyti skaidriai ir nediskriminuojant,

PATVIRTINDAMOS savo norą stiprinti Šalių bendradarbiavimą, grindžiamą bendromis vertybėmis ir abipuse nauda ir visiškai atitinkantį vykdomą regioninę veiklą,

SUSITARĖ:

I ANTRAŠTINĖ DALIS

POBŪDIS IR TAIKYMO SRITIS

1 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Šalių vidaus bei tarptautinė politika grindžiama pagarba demokratijos principams ir žmogaus teisėms, nustatytoms Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje ir kituose susijusiuose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose, kurių Susitariančiosios Šalys jos yra, taip pat teisinės valstybės principo, kuris yra vienas iš esminių šio Susitarimo elementų, laikymusi.
2. Šalys puoselėja Jungtinių Tautų Chartijoje išdėstytas bendras vertybes.
3. Šalys patvirtina įsipareigojimą skatinti tvarų vystymąsi, bendradarbiauti sprendžiant su klimato kaita susijusias problemas ir prisidėti siekiant vystymosi tikslų, dėl kurių sutarta tarptautiniu mastu, įskaitant Tūkstantmečio vystymosi tikslus.
4. Šalys dar kartą patvirtina įsipareigojimą laikytis gero valdymo principo.
5. Šalys susitaria, kad pagal šį Susitarimą bendradarbiaus laikydamosi atitinkamų nacionalinių įstatymų, taisyklių ir kitų teisės aktų.

2 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimo tikslai

Siekdamos stiprinti dvišalę partnerystę, Šalys įsipareigoja plėtoti visapusišką dialogą ir skatinti tolesnį bendradarbiavimą visuose bendro intereso sektoriuose, kaip numatyta šiame Susitarime. Jos visų pirma sieks:

- a) pradėti bendradarbiauti politiniais, socialiniais ir ekonominiais klausimais visuose svarbiuose regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose bei organizacijose;
- b) pradėti bendradarbiauti kovos su terorizmu ir tarptautiniu nusikalstamumu srityse;
- c) pradėti bendradarbiauti žmogaus teisių srityje ir pradėti dialogą dėl kovos su sunkiais tarptautinio masto nusikaltimais;
- d) pradėti bendradarbiauti kovos su masinio naikinimo ginklų, šaulių ir lengvųjų ginklų platinimu srityje, taip pat taikos procesų skatinimo ir konfliktų prevencijos srityse;
- e) pradėti bendradarbiauti visose bendro intereso prekybos ir investicijų srityse, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos prekybos bei investicijų srautams ir, laikantis PPO principų ir įgyvendinant esamas bei būsimas regioninių ES ir ASEAN iniciatyvas, pašalintos kliūtys prekybai ir investicijoms;

- f) pradėti bendradarbiauti teisingumo ir saugumo, įskaitant teisinį bendradarbiavimą, neteisėtų narkotikų, pinigų plovimo, kovos su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija, duomenų apsaugos ir pabėgėlių bei šalies viduje perkeltų asmenų klausimais;
- g) pradėti bendradarbiauti migracijos ir darbo jūroje srityse,
- h) pradėti bendradarbiauti visuose kituose bendro intereso sektoriuose, būtent, įdarbinimo ir socialinių reikalų, vystomojo bendradarbiavimo, ekonominės politikos, finansinių paslaugų, gero valdymo mokesčių srityje, pramonės politikos ir MVI, informacinių ir ryšių technologijų, garso ir vaizdo, žiniasklaidos ir įvairialypės informacijos, mokslo ir technologijų, transporto, turizmo, švietimo, kultūros, kultūrų ir religijų dialogo, energetikos, aplinkos ir gamtos išteklių, įskaitant klimato kaitą, žemės ūkio, žuvininkystės ir kaimo plėtros, regioninės plėtros, sveikatos, statistikos, nelaimių rizikos valdymo ir viešojo administravimo sektoriuose;
- i) intensyvinti abiejų Šalių dalyvavimą subregioninėse ir regioninėse bendradarbiavimo programose, kuriose gali dalyvauti kita Šalis;
- j) didinti Filipinų ir Europos Sąjungos vaidmenį ir matomumą,
- k) skatinti žmonių tarpusavio supratimą, veiksmingą dialogą ir sąveiką su organizuota pilietine visuomene.

3 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas regioninėse ir tarptautinėse organizacijose

Šalys toliau keisis nuomonėmis ir bendradarbiaus regioniniuose ir tarptautiniuose forumuose ir organizacijose, pavyzdžiui, Jungtinėse Tautose ir atitinkamose Jungtinių Tautų agentūrose bei įstaigose, pvz., Jungtinių Tautų prekybos ir vystymosi konferencijoje (UNCTAD), ASEAN ir ES dialoge, ASEAN regioniniame forume (ARF), Azijos ir Europos susitikime (ASEM), Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO), Tarptautinėje migracijos organizacijoje (TMO) ir Pasaulinėje intelektinės nuosavybės organizacijoje (PINO).

4 STRAIPSNIS

Regionų ir dvišalis bendradarbiavimas

Visuose sektoriuose, kuriuose pagal šį Susitarimą vedamas dialogas ir bendradarbiaujama, abi Šalys, pabrėždamos ES ir Filipinų bendradarbiavimui svarbius klausimus, taip pat gali bendru sutarimu bendradarbiauti vykdydamos veiklą regionų lygiu arba derinti darbą pagal abi sistemas, atsižvelgdamos į atitinkamos regioninės grupės regioniniu lygiu taikomas sprendimų priėmimo procedūras. Pasirinkdamos tinkamą sistemą Šalys sieks kuo didesnio poveikio visoms suinteresuotosioms šalims ir aktyvesnio jų dalyvavimo, tuo pat metu kuo veiksmingiau naudodamosi esamais ištekliais ir užtikrindamos kitos veiklos suderinamumą.

II ANTRAŠTINĖ DALIS

POLITINIS DIALOGAS IR BENDRADARBIAVIMAS

5 STRAIPSNIS

Taikos procesas ir konfliktų prevencija

Šalys susitaria tęsti bendradarbiavimą, kuriuo siekiama skatinti konfliktų prevenciją ir ugdyti taikos kultūrą, be kita ko, propaguojant taiką ir vykdant taikos propagavimo ir švietimo programas.

6 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas žmogaus teisių srityje

1. Šalys susitaria bendradarbiauti propaguojant visas žmogaus teises ir užtikrinant veiksmingą jų apsaugą, be kita ko, taikydamos tarptautinius žmogaus teisių dokumentus, kurių šalys jos yra.
2. Šalys bendradarbiaus vykdydamos veiklą, dėl kurios jos abi susitarė, be kita ko:
 - a) remis nacionalinių veiksnių planų dėl žmogaus teisių rengimą ir įgyvendinimą;
 - b) skatins sąmoningumą ir švietimą žmogaus teisių klausimais;

- c) stiprins nacionalines žmogaus teisių srityje veikiančias institucijas;
- d) kiek įmanoma, padės propaguoti regioninių žmogaus teisių institucijas;
- e) pradės reikšmingą Šalių dialogą žmogaus teisių klausimais; ir
- f) bendradarbiaus su žmogaus teisėmis susijusiose JT institucijose.

7 STRAIPSNIS

Sunkūs tarptautinio masto nusikaltimai

1. Šalys pripažįsta, kad sunkiausių tarptautinio masto nusikaltimų, susijusių su tarptautine humanitarine teise, genocidu ir kitais nusikaltimais žmogiškumui, kaltininkai neturėtų likti nenubausti, ir kad turėtų būti užtikrintas baudžiamasis persekiojimas už šiuos nusikaltimus prireikus imantis priemonių nacionaliniu arba tarptautiniu lygiu, taip pat kreipiantis į Tarptautinį baudžiamąjį teismą laikantis Šalių nacionalinės teisės.
2. Šalys susitaria vesti naudingą dialogą dėl visuotinio Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statuto laikymosi, atsižvelgdamos į atitinkamus nacionalinės teisės aktus, įskaitant dėl paramos gebėjimų stiprinimui teikimo.

8 STRAIPSNIS

Kova su masinio naikinimo ginklų ir jų siuntimo į taikinį priemonių platinimu

1. Šalys mano, kad masinio naikinimo ginklų ir jų siuntimo į taikinį priemonių platinimas tiek valstybiniais ir nevalstybiniais subjektams, tiek jų vykdomas masinio naikinimo ginklų ir jų siuntimo į taikinį priemonių platinimas yra viena iš rimčiausių grėsmių tarptautiniam stabilumui ir saugumui.
2. Todėl Šalys susitaria bendradarbiauti ir prisidėti kovojant su masinio naikinimo ginklų ir jų siuntimo į taikinį priemonių platinimu visapusiškai laikydamosi prisiimtų įsipareigojimų pagal tarptautines nusiginklavimo ir ginklų neplatinimo sutartis ir susitarimus, taip pat kitų susijusių tarptautinių įsipareigojimų, pavyzdžiui, JTST rezoliucijos 1540, ir juos įgyvendindamos nacionaliniu lygiu. Šalys susitaria, kad ši nuostata yra vienas iš esminių šio Susitarimo elementų.
3. Šalys taip pat susitaria:
 - a) imtis tinkamų veiksmų, siekiant pasirašyti ir, visapusiškai laikydamosi Šalių taikomos ratifikavimo tvarkos, ratifikuoti atitinkamus Šalių įsipareigojimus, kurie nustatyti kituose susijusiuose tarptautiniuose dokumentuose, įskaitant JTST rezoliucijas, arba, prireikus, prie jų prisijungti ir juos įgyvendinti;
 - b) sukurti veiksmingą nacionalinės eksporto kontrolės sistemą, kuria būtų kontroliuojamas su masinio naikinimo ginklais susijusių prekių eksportas ir tranzitas, įskaitant galutinės masinio naikinimo ginklų paskirties dvejopo naudojimo technologijų kontrolę, ir užtikrinamos veiksmingos sankcijos už eksporto kontrolės taisyklių pažeidimus.

Šalys pripažįsta, kad eksporto kontrolė neturėtų trukdyti vykdyti tarptautinio bendradarbiavimo taikiems tikslams skirtų medžiagų, įrangos ir technologijų srityje, o naudojimu taikiems tikslams neturėtų būti prisidengiama siekiant nuslėpti platinimą.

4. Šalys susitaria pradėti vesti nuolatinį politinį dialogą, kuris papildys ir įtvirtins šias nuostatas. Šalys taip pat galėtų siekti dialogo regionų lygiu.

9 STRAIPSNIS

Šaulių ir lengvieji ginklai

1. Šalys pripažįsta, kad neteisėta prekyba šaulių ir lengvaisiais ginklais, įskaitant jų šaudmenis, pernelyg didelių jų kiekių kaupimas, netinkamas tvarkymas, nepakankama atsargų apsauga ir nekontroliuojamas plitimas toliau kelia rimtą grėsmę taikai ir tarptautiniam saugumui.

2. Šalys susitaria vykdyti ir visapusiškai įgyvendinti savo atitinkamus įsipareigojimus spręsti neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais visų aspektų problemą pagal galiojančius tarptautinius susitarimus ir JTST rezoliucijas, taip pat vykdyti ir įgyvendinti savo įsipareigojimus pagal kitus šioje srityje taikytinus tarptautinius dokumentus, pavyzdžiui, JT veiksmų programą dėl neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais visų aspektų prevencijos, kovos su ja ir jos panaikinimo.

3. Šalys įsipareigoja pradėti nuolatinį politinį dialogą, siekdamas keistis nuomonėmis ir informacija ir vienodai aiškinti klausimus bei problemas, susijusius su neteisėta prekyba šaulių ir lengvaisiais ginklais, taip pat stiprinti Šalių gebėjimus vykdyti tokios prekybos prevenciją, kovoti su šia prekyba ir ją panaikinti.

10 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kovos su terorizmu srityje

1. Šalys dar kartą patvirtina, kad svarbu užkirsti kelią terorizmui ir su juo kovoti, laikantis atitinkamų nacionalinių įstatymų bei kitų teisės aktų, be kita ko, laikantis teisinės valstybės principų, tarptautinės teisės, visų pirma JT Chartijos ir susijusių JTST rezoliucijų, žmogaus teisių teisės, pabėgėlių teisės ir tarptautinės humanitarinės teisės, taip pat tarptautinių konvencijų, kurių šalys jos yra, JT pasaulinės kovos su terorizmu strategijos, išdėstytos 2006 m. rugsėjo 8 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje Nr. 60/28, ir 2003 m. sausio 28 m. ES ir ASEAN bendroje deklaracijoje dėl bendradarbiavimo kovojant su terorizmu.
2. Siekdamos šių tikslų Šalys susitaria bendradarbiauti šiose srityse:
 - a) skatindamos susijusių JTST rezoliucijų, pavyzdžiui, 1373, 1267, 1822 ir 1904, ir susijusių tarptautinių konvencijų bei dokumentų, įgyvendinimą;
 - b) skatindamos JT valstybes nares bendradarbiauti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta JT pasaulinė kovos su terorizmu strategija;

- c) keisdamosi informacija ir stiprindamos bendradarbiavimą ir koordinavimą teisėsaugos srityje, naudojantis veikiančiais Interpolo nacionaliniais centriniais biurais per Interpolo pasaulinę policijos ryšių sistemą (I-24/7);
- d) pagal tarptautinę ir nacionalinę teisę keisdamosi informacija apie teroristų grupes ir jų paramos tinklus;
- e) keisdamosi nuomonėmis apie kovos su terorizmu priemones ir būdus, įskaitant techninių sričių ir mokymo priemones, ir keisdamosi patirtimi terorizmo prevencijos ir deradikalizavimo srityse;
- f) bendradarbiaudamos, kad būtų sustiprintas tarptautinis sutarimas dėl kovos su terorizmu ir terorizmo finansavimu, ir siekdamos skubiai susitarti dėl Susitarimo dėl Bendrosios konvencijos dėl tarptautinio terorizmo, siekiant papildyti galiojančius JT kovos su terorizmu dokumentus;
- g) kovojant su terorizmu, keisdamosi geriausia praktika žmogaus teisių apsaugos srityje;
- h) skatindamos įgyvendinimą ir glaudesnę bendradarbiavimą kovos su terorizmu srityje, atsižvelgiant į ASEM bei ES ir ASEAN kontekstą.

11 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas viešojo administravimo srityje

Šalys susitaria bendradarbiauti, siekdamos stiprinti gebėjimus viešojo administravimo srityje. Bendradarbiavimas šioje srityje gali apimti keitimąsi nuomonėmis dėl geriausios praktikos, susijusios su valdymo būdais, paslaugų teikimu, institucinių gebėjimų stiprinimu ir skaidrumo klausimais.

III ANTRAŠTINĖ DALIS

PREKYBA IR INVESTICIJOS

12 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Šalys pradeda dialogą dvišalės ir daugiašalės prekybos ir su prekyba susijusiais klausimais, kad sustiprintų dvišalius prekybos santykius ir didintų daugiašalės prekybos sistemos vaidmenį skatinant augimą ir vystymąsi.

2. Šalys įsipareigoja kuo labiau skatinti tarpusavio prekybinių mainų plėtojimą ir įvairinimą, siekdamas abipusės naudos. Jos įsipareigoja pagerinti patekimo į rinką sąlygas, šalindamos kliūtis prekybai, visų pirma panaikindamos netarifines kliūtis, ir imdamosi priemonių skaidrumui didinti, atsižvelgdamos į šioje srityje tarptautinių organizacijų atliktą darbą.
3. Pripažindamos, kad prekyba yra labai svarbi vystymuisi ir kad prekybos lengvatų schemų forma teikiama parama yra naudinga ją gaunančioms besivystančioms šalims, Šalys deda pastangas, kad sustiprintų savo konsultacijas dėl tokios paramos visapusiškai laikydamosi PPO reikalavimų.
4. Šalys informuoja viena kitą apie prekybos politikos ir su prekyba susijusios politikos, pavyzdžiui, žemės ūkio, maisto saugos, vartotojų apsaugos ir aplinkos, įskaitant atliekų tvarkymo politiką, pokyčius.
5. Šalys skatina dialogą ir bendradarbiavimą, siekdamas plėtoti tarpusavio santykius prekybos ir investicijų srityse, taip pat spręsti prekybos problemas ir kitas 13–19 straipsniuose išvardytose srityse kylančias su prekyba susijusias problemas.

13 STRAIPSNIS

Sanitarijos ir fitosanitarijos klausimai

1. Šalys bendradarbiauja maisto saugos ir sanitarijos bei fitosanitarijos srityse, siekdamos Šalių teritorijoje apsaugoti žmonių, gyvūnų arba augalų gyvybę ar sveikatą.
2. Šalys svarsto atitinkamas nacionalines priemones ir keičiasi informacija apie jas, kaip apibrėžta PPO susitarime dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo ir Tarptautinėje augalų apsaugos konvencijoje (IPPC), ir kaip apibrėžia Pasaulinė gyvūnų sveikatos organizacija (OIE) ir Maisto kodekso komisija (Codex), pavyzdžiui, įstatymus, taisykles ir kitus teisės aktus, sertifikavimą, kontrolę ir priežiūros procedūras, įskaitant įsisteigimo tvirtinimo ir zonų nustatymo principų įgyvendinimo procedūras.
3. Šalys susitaria bendradarbiauti stiprinant gebėjimus sanitarijos ir fitosanitarijos srityje ir, kai to prašoma, gyvūnų gerovės srityje.
4. Šalys laiku, kuriai nors iš Šalių paprašius, pradeda dialogą sanitarijos ir fitosanitarijos srityje apsvarstyti su sanitarija ir fitosanitarija susijusius klausimus ir kitus skubius šiame straipsnyje nurodytus klausimus.
5. Šalys paskiria kontaktinius centrus informacijai, susijusiai su šiame straipsnyje nurodytais klausimais, perduoti.

14 STRAIPSNIS

Techninės prekybos kliūtys

1. Šalys susitaria, kad bendradarbiavimas standartų, techninių reglamentų ir atitikties vertinimų klausimais yra svarbus uždavinys plėtojant prekybą.
2. Šalys skatina taikyti tarptautinius standartus ir bendradarbiauja bei keičiasi informacija apie standartus, atitikties vertinimo procedūras ir techninius reglamentus, ypač pagal PPO susitarimą dėl techninių prekybos kliūčių. Todėl Šalys susitaria laiku, kuriai nors iš Šalių paprašius, pradėti dialogą techninių prekybos kliūčių klausimais ir paskirti kontaktinius centrus informacijai, susijusiai su šiame straipsnyje nurodytais klausimais, perduoti.
3. Bendradarbiauti techninių prekybos kliūčių klausimais galima, *inter alia*, vedant dialogą, vykdant bendrus projektus, techninės pagalbos ir gebėjimų stiprinimo programas.

15 STRAIPSNIS

Muitinė ir palankesnių sąlygų prekybai sudarymas

1. Šalys dalijasi patirtimi ir nagrinėja galimybes supaprastinti importo, eksporto ir kitas muitinės procedūras, užtikrinti muitų ir prekybos reglamentavimo skaidrumą, plėtoti muitinių bendradarbiavimą ir veiksmingus tarpusavio administracinės pagalbos mechanizmus, taip pat siekti suderinti nuomones ir bendrus veiksmus įgyvendinant susijusias tarptautines iniciatyvas, įskaitant palankesnių sąlygų prekybai sudarymą. Šalys ypatingą dėmesį skirs tarptautinės prekybos saugumo ir saugos aspekto stiprinimui, veiksmingam ir efektyviam muitinės vykdomam intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimui, taip pat darnaus požiūrio į palankesnių sąlygų prekybai sudarymą ir kovą su sukčiavimu bei pažeidimais užtikrinimui.
2. Neatmesdamos galimybės bendradarbiauti kitais šiame Susitarime numatytais būdais, Šalys patvirtina, kad yra suinteresuotos svarstyti galimybę sudaryti protokolus dėl muitinių bendradarbiavimo ir dėl savitarpio pagalbos, laikydamosi šiame Susitarime nustatytos institucinės struktūros.
3. Šalys abipusiu sutarimu toliau telkia techninės pagalbos išteklius, siekdamos remti bendradarbiavimą muitinės klausimais ir sudaryti palankesnes sąlygas prekybai pagal šį Susitarimą.

16 STRAIPSNIS

Investicijos

Šalys skatina didesnius investicijų srautus plėtodamos tarpusavio investicijoms palankią ir stabilią aplinką, vedamos nuoseklų dialogą, kuriuo siekiama nustatyti pastovias, skaidrias, atviras ir nediskriminacines investuotojams taikomas taisykles, nagrinėti administracinius mechanizmus, kuriais sudaromos palankesnės sąlygos investicijų srautams pagal Šalių nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus.

17 STRAIPSNIS

Konkurencijos politika

1. Šalys skatina nustatyti konkurencijos taisykles ir įsteigti už šių taisyklių įgyvendinimą atsakingas institucijas bei jas išlaikyti. Jos propaguoja veiksmingą, nediskriminacinę ir skaidrą šių taisyklių taikymą, siekdamos didinti teisinį tikrumą savo atitinkamose teritorijose.
2. Siekdamos šio tikslo Šalys imasi gebėjimų stiprinimo veiksnių konkurencijos politikos srityje, atsižvelgdamos į tai, kiek lėšų tokiai veiklai gali būti skirta pagal Šalių bendradarbiavimo priemones ir programas.

18 STRAIPSNIS

Paslaugos

1. Šalys susitaria vesti nuoseklų dialogą, kuriuo visų pirma siekiama keistis informacija apie atitinkamą reguliavimo aplinką, skatinti patekimą į viena kitos rinkas, įskaitant elektroninės prekybos rinką, skatinti galimybę naudotis kapitalo ištekliais ir technologijomis, taip pat skatinti Šalių prekybą paslaugomis ir trečiosios šalies rinkose.
2. Pripažindamos atitinkamų savo paslaugų sektorių konkurencingumą, Šalys pradeda svarstyti galimybę išnaudoti paslaugų teikimo viena kitos rinkose galimybes.

19 STRAIPSNIS

Intelektinės nuosavybės teisės

1. Šalys dar kartą patvirtina, kad joms labai svarbi intelektinės nuosavybės teisių apsauga, ir įsipareigoja nustatyti tinkamas priemones, kuriomis būtų užtikrinta tinkama ir veiksminga tokių teisių apsauga ir jų laikymasis, tuo pat metu užtikrindamos, kad tokios priemonės būtų suderintos su geriausia praktika ir tarptautiniais standartais, kurių Šalys yra įsipareigojusios laikytis.

2. Šalys viena kitai padeda nustatyti ir įgyvendinti su intelektine nuosavybe susijusias programas, kuriomis bus prisidėta prie technologinių naujovių skatinimo, savanoriško technologijų perdavimo ir žmogiškųjų išteklių mokymo, taip pat bendradarbiauja įgyvendindamos Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) plėtros darbotvarkę.
3. Šalys susitaria stiprinti bendradarbiavimą geografinių nuorodų srityje, įskaitant jų apsaugą, taip pat augalų veislių apsaugos srityje, prireikus atsižvelgdamos, be kita ko, į Tarptautinės naujų augalų veislių apsaugos sąjungos (TNAVAS) vaidmenį.
4. Šalys keičiasi informacija ir patirtimi, susijusia su intelektinės nuosavybės praktika ir intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų prevencija (visų pirma kova su klastojimu ir piratavimu), būtent vykdydamos muitinių bendradarbiavimą ir įgyvendindamos kitas tinkamas bendradarbiavimo formas, taip pat įsteigdamos ir stiprindamos tokių teisių kontrolės ir apsaugos organizacijas.

IV ANTRAŠTINĖ DALIS

BENDRADARBIAVIMAS TEISINGUMO IR SAUGUMO SRITYJE

20 STRAIPSNIS

Teisinis bendradarbiavimas

1. Šalys pripažįsta ypatingą teisinės valstybės ir visų susijusių institucijų stiprinimo svarbą.
2. Bendradarbiaudamos Šalys taip pat gali tarpusavyje keistis informacija apie geriausią praktiką, susijusią su teisinėmis sistemomis ir teisės aktais.

21 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kovos su neteisėtais narkotikais srityje

1. Šalys bendradarbiauja, siekdamas užtikrinti suderintą požiūrį, pagrįstą kompetentingų institucijų vykdomu veiksmingu koordinavimu, įskaitant pagrindinę kovos su narkotikais tarnybą, taip pat sveikatos, teisingumo, švietimo, jaunimo, socialinės gerovės, muitinės ir vidaus reikalų sektorių, kitų susijusių sektorių ir suinteresuotųjų subjektų institucijas, kuriuo siekiama mažinti neteisėtų narkotikų pasiūlą ir paklausą, jų poveikį narkotikų vartotojams, jų šeimoms ir plačiajai visuomenei, taip pat užtikrinti veiksmingesnę pirmtakų kontrolę.

2. Šalys susitaria dėl bendradarbiavimo priemonių šiems tikslams pasiekti. Veiksmai grindžiami bendrai priimtais principais, suderintais su atitinkamomis tarptautinėmis konvencijomis, kurių šalys jo yra, Politine deklaracija ir Deklaracija dėl narkotikų paklausos mažinimo pagrindinių principų, patvirtintų 1998 m. birželio mėn. 20-ojoje Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos specialiojoje sesijoje narkotikų klausimais, taip pat 2009 m. kovo mėn. 52-osios JT Narkotinių medžiagų komisijos posėdžio aukšto lygio grupės patvirtinta Politine deklaracija ir Veiksmų planu dėl tarptautinio bendradarbiavimo siekiant priimti integruotą ir suderintą strategiją pasaulinei narkotikų problemai spręsti.

3. Šalių bendradarbiavimas apima techninę ir administracinę pagalbą, visų pirma šiose srityse:

- a) nacionalinės teisės aktų ir nacionalinės politikos rengimo,
- b) nacionalinių institucijų ir informacijos centrų steigimo,
- c) paramos pilietinės visuomenės pastangoms narkotikų srityje ir pastangoms mažinti narkotikų paklausą ir jų žalą,
- d) darbuotojų mokymo,
- e) vykdymo užtikrinimo ir keitimosi informacija stiprinimo pagal vidaus teisės aktus,
- f) su narkotikais susijusių mokslinių tyrimų,

- g) narkotikų profiliavimo ir pavojingų ir (arba) narkotinių medžiagų gamybos ir neteisėto kontroliuojamų pirmtakų, visų pirma medžiagų, kurios būtinos neteisėtai narkotikų gamybai, pasisavinimo prevencijos,
- h) kitose srityse, dėl kurių Šalys gali susitarti tarpusavyje.

22 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas kovojant su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu

1. Šalys susitaria, kad reikia dirbti ir bendradarbiauti, kad būtų užkirstas kelias pinigų, gautų iš nusikalstamos veikos, pavyzdžiui, nusikaltimų, prekybos narkotikais ir korupcijos, plovimui.
2. Abi Šalys susitaria skatinti teikti teisinę, techninę ir administracinę pagalbą, kuria siekiama padėti rengti ir įgyvendinti teisės aktus, taip pat užtikrinti veiksmingą kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu mechanizmų veikimą. Bendradarbiaujant visų pirma sudaromos sąlygos pagal atitinkamus teisės aktus keistis susijusia informacija ir priimti tinkamus kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu standartus, kurie būtų lygiaverčiai Sąjungos ir šioje srityje veikiančių tarptautinių organizacijų, pvz., Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF), taikomiems standartams.
3. Abi Šalys skatina bendradarbiavimą kovojant su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu, pavyzdžiui, vykdo gebėjimų stiprinimo projektus.

23 STRAIPSNIS

Kova su organizuo tu nusikalstamumu ir korupcija

1. Šalys susitaria bendradarbiauti kovodamos su organizuo tu nusikalstamumu ir korupcija, kaip apibrėžta JT konvencijoje prieš organizuo tą tarptautinį nusikalstamumą ir jos papildomuose protokoluose, taip pat JT konvencijoje prieš korupciją. Taip bendradarbiaudamos Šalys siekia skatinti ir įgyvendinti šias konvencijas ir kitus taikytinus dokumentus, kurių šalys jos yra.
2. Jeigu yra pakankamai išteklių, toks bendradarbiavimas apima gebėjimų stiprinimo priemones ir projektus.
3. Šalys susitaria dėl jų teisėsaugos institucijų, agentūrų ir tarnybų bendradarbiavimo, taip pat susitaria padėti išaiškinti ir, atsižvelgdamos į atitinkamus nacionalinės teisės aktus, pašalinti abiem Šalims kylančias bendras tarptautinio nusikalstamumo grėsmes. Teisėsaugos institucijų, agentūrų ir tarnybų bendradarbiavimas gali apimti savitarpio pagalbą atliekant tyrimus, keitimąsi informacija apie tyrimų metodus, bendrą teisėsaugos darbuotojų švietimą ir mokymą ir bet kokią kitą bendrą veiklą ir pagalbą, įskaitant veikiančius Interpolo nacionalinius centrinius biurus per Interpolo pasaulinę policijos ryšių sistemą (I-24/7) arba panašią keitimosi informacija sistemą, dėl kurių Šalys gali susitarti tarpusavyje.

24 STRAIPSNIS

Asmens duomenų apsauga

1. Šalys susitaria bendradarbiauti siekdamos gerinti asmens duomenų apsaugos lygį, kad jis atitiktų griežčiausius tarptautinius standartus, pavyzdžiui, Kompiuterinių asmens duomenų bylų tvarkymo gairėse, patvirtintose 1990 m. gruodžio 14 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliucija Nr. 45/95, nustatytus standartus.
2. Duomenų apsaugos stiprinimas aktyviau bendradarbiaujant asmens duomenų apsaugos srityje gali, *inter alia*, apimti techninę pagalbą, teikiamą keičiantis informacija ir profesine patirtimi, kuri gali apimti šiuos veiksmus, tačiau jais neapsiribojant:
 - a) dalijimąsi ir keitimąsi su duomenų apsauga susijusia informacija, tyrimais, moksliniais tyrimais, politikos patirtimi, procedūromis ir geriausios praktikos pavyzdžiais;
 - b) bendrų mokymų, švietimo programų, dialogų ir konferencijų, kuriais bus didinamas abiejų Šalių informuotumas apie duomenų apsaugą, rengimą ir (arba) dalyvavimą juose;
 - c) specialistų ir ekspertų, kurie nagrinės duomenų apsaugos politiką, mainus.

25 STRAIPSNIS

Pabėgėliai ir šalies viduje perkelti asmenys

Šalys siekia toliau tam tikrais atvejais bendradarbiauti spręsdamos klausimus, susijusius su pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų gerove, atsižvelgdamos į jau padarytą darbą ir suteiktą pagalbą, taip pat ieškodamos ilgalaikių sprendimų.

V ANTRAŠTINĖ DALIS

BENDRADARBIAVIMAS MIGRACIJOS IR DARBO JŪROJE SRITYSE

26 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas migracijos ir vystymosi srityse

1. Šalys dar kartą patvirtina bendro migracijos srautų tarp jų teritorijų valdymo svarbą. Siekdamas stiprinti bendradarbiavimą Šalys sukuria išsamaus dialogo ir konsultacijų visais su migracija susijusiais klausimais mechanizmą. Su migracija susiję rūpimi klausimai įtraukiami į nacionalines strategijas ir (arba) nacionalines vystymosi programas, skirtas migrantų kilmės, tranzito ir paskirties šalių ekonominiam ir socialiniam vystymuisi.

2. Šalių bendradarbiavimas grindžiamas konkrečių poreikių įvertinimu, atliktu Šalims tarpusavyje konsultuojantis ir susitarus, ir įgyvendinamas vadovaujantis atitinkamais galiojančiais Sąjungos ir nacionalinės teisės aktais. Visų pirma bendradarbiaujant daugiausia dėmesio skiriama:
- a) migraciją skatinantiems veiksniams;
 - b) nacionalinės teisės aktų ir praktikos, susijusių su migrantų apsauga ir teisėmis, rengimui ir įgyvendinimui, siekiant laikytis taikytinų tarptautinių dokumentų, kuriais užtikrinama pagarba migrantų teisėms, nuostatų;
 - c) nacionalinės teisės aktų ir praktikos, susijusių su tarptautine apsauga, rengimui ir įgyvendinimui, siekiant laikytis 1951 m. liepos 28 d. pasirašytos Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso ir jos 1967 m. sausio 31 d. pasirašyto protokolo, taip pat kitų susijusių tarptautinių dokumentų nuostatų ir užtikrinti negražinimo principo laikymąsi;
 - d) leidimo atvykti į šalį taisyklėms, taip pat į šalį įleistų asmenų teisėms ir statusui, vienodam požiūriui į teisėtai šalyje gyvenančius asmenis, kurie nėra tos šalies piliečiai, jų integracijos būdams, švietimui ir mokymui, taip pat kovos su rasizmu, diskriminacija ir ksenofobija priemonėms;
 - e) veiksmingos prevencinės politikos nustatymui, siekiant spręsti kitos Šalies piliečio, neatitinkančio arba nebeatitinkančio atvykimo, buvimo ar gyvenimo šalyje sąlygų, buvimo kitos atitinkamos Šalies teritorijoje problemą, taip pat neteisėto žmonių įvežimo, prekybos žmonėmis problemas, įskaitant kovos su neteisėtą žmonių įvežimą vykdančiais tinklais būdus ir tokios veiklos aukų apsaugą;

- f) asmenų grąžinimui, kaip apibrėžta šio straipsnio 2 dalies e punkte, humaniškais ir oriomis sąlygomis, taip pat jų savanoriškam ir tvariam grįžimui į kilmės šalis bei jų priėmimui ir (arba) readmisijai pagal šio straipsnio 3 dalį. Sprendžiant, ar tokius asmenis grąžinti, tinkamai atsižvelgiama į Šalių teisę suteikti leidimus gyventi arba leidimus būti šalyje dėl asmeninių arba humanitarinių priežasčių ir laikantis negrąžinimo principo;
- g) abiem Šalims svarbiems vizų, kelionės dokumentų saugumo ir sienų valdymo klausimams;
- h) migracijos ir vystymosi klausimams, įskaitant žmogiškųjų išteklių vystymą, socialinę apsaugą, su migracija susijusios naudos didinimą, lyčių lygybės klausimus ir vystymąsi, etišką įdarbinimą, apykaitinę migraciją ir migrantų integraciją.

3. Siekdamas bendradarbiauti šioje srityje ir neatmesdamas poreikio apsaugoti prekybos žmonėmis aukas, Šalys taip pat susitaria, kad:

- a) Filipinai nedelsdami priima atgal visus savo piliečius, kaip apibrėžta šio straipsnio 2 dalies e punkte, esančius valstybės narės teritorijoje, pastarajai paprašius, nedelsiant, kai tik nustatoma asmenų pilietybė ir toje valstybėje narėje užbaigiamos atitinkamos procedūros.
- b) kiekviena valstybė narė nedelsdama priima atgal visus savo piliečius, kaip apibrėžta šio straipsnio 2 dalies e punkte, esančius Filipinų teritorijoje, pastariesiems paprašius, nedelsiant, kai tik nustatoma asmenų pilietybė ir Filipinuose užbaigiamos atitinkamos procedūros.

- c) valstybės narės ir Filipinai suteikia savo piliečiams šiam tikslui reikalingus dokumentus. Prašančioji valstybė visus priėmimo arba readmisijos prašymus perduoda prašomosios valstybės kompetentingai institucijai.

Jeigu atitinkamas asmuo neturi jokių tinkamų tapatybės dokumentų arba kitų jo pilietybę patvirtinančių įrodymų, Filipinai arba valstybė narė nedelsdami paprašo kompetentingos diplomatinės arba konsulinės atstovybės patvirtinti asmens pilietybę, prireikus, surengiant pokalbį; kai tik patvirtinama, kad asmuo yra Filipinų arba valstybės narės pilietis, Filipinų arba valstybės narės kompetentingos institucijos išduoda tinkamus dokumentus.

4. Šalys susitaria kuo greičiau sudaryti susitarimą dėl jų piliečių priėmimo ir (arba) readmisijos, kuriame būtų nuostata dėl kitų šalių piliečių arba asmenų be pilietybės readmisijos.

27 STRAIPSNIS

Darbas jūroje, mokymas ir rengimas

1. Šalys susitaria bendradarbiauti darbo jūroje srityje, siekdamas skatinti ir puoselėti tinkamas jūrininkų gyvenimo ir darbo sąlygas, jūrininkų asmeninį saugumą ir apsaugą, darbo saugos ir sveikatos priežiūros politiką bei programas.

2. Šalys taip pat susitaria bendradarbiauti jūrininkų švietimo, mokymo ir diplomavimo srityje, siekdamos užtikrinti saugias ir veiksmingas jūrų operacijas, taip pat žalos aplinkai prevenciją, be kita ko, gerindamos įgulos narių kompetenciją, kad jie galėtų prisitaikyti prie besikeičiančių laivybos pramonės reikalavimų ir technikos pažangos.
3. Šalys laikosi principų ir nuostatų, įtvirtintų 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijoje, visų pirma susijusių su kiekvienos Šalies pareigomis ir įsipareigojimais dėl darbo sąlygų, įgulos ir socialinių reikalų su jos vėliava plaukiojančiuose laivuose, Tarptautinėje konvencijoje dėl jūrininkų parengimo, jų diplomavimo ir budėjimo laive su pakeitimais, kiek tai susiję su jūrininkų rengimo ir kompetencijos reikalavimais, ir susijusiuose tarptautiniuose dokumentuose, kurių šalys jos yra, ir jų laikosi.
4. Bendradarbiavimas šioje srityje grindžiamas tarpusavio konsultacijomis ir Šalių dialogu, daugiausia dėmesio, *inter alia*, skiriant:
 - a) jūrininkų mokymui ir rengimui;
 - b) keitimuisi su laivyba susijusia informacija ir su laivyba susijusiai paramai;
 - c) pritaikytiems mokymosi metodams ir geriausiai praktikai rengimo srityje;
 - d) kovos su piratavimu ir terorizmu jūroje programoms;
 - e) jūrininkų teisėms į saugią ir saugos standartus atitinkančią darbo vietą, deramoms darbo ir gyvenimo sąlygoms laive, taip pat sveikatos apsaugai, medicininei priežiūrai, gerovės priemonėms ir kitoms socialinės apsaugos formoms.

VI ANTRAŠTINĖ DALIS

EKONOMINIS IR VYSTOMASIS BENDRADARBIAVIMAS BEI KITI SEKTORIAI

28 STRAIPSNIS

Užimtumas ir socialiniai reikalai

1. Šalys susitaria stiprinti bendradarbiavimą užimtumo ir socialinių reikalų srityje, įskaitant bendradarbiavimą siekiant regioninės ir socialinės sanglaudos, remdamosi 26 straipsnio 2 dalies b punktu, taip pat sveikatą ir saugą darbo vietoje, gebėjimų ugdymą, lyčių lygybę ir deramą darbą, kad būtų stiprinamas socialinis globalizacijos aspektas.
2. Šalys dar kartą patvirtina, kad reikia remti visiems naudingą globalizacijos procesą ir kaip vieną iš esminių tvaraus vystymosi ir skurdo mažinimo prielaidų skatinti visišką bei našų užimtumą ir geras darbo sąlygas, kaip patvirtinta 2005 m. spalio 24 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje Nr. 60/1 (2005 m. Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo rezultatai) ir 2006 m. liepos mėn. JT Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos priimtoje ministrų deklaracijoje (JT Ekonomikos ir socialinių reikalų taryba E/2006/L.8, 2006 m. liepos 5 d.). Šalys atsižvelgia į savo ekonominės ir socialinės padėties skirtumus ir atitinkamus ypatumus.

3. Dar kartą patvirtindamos savo įsipareigojimus laikytis tarptautiniu mastu pripažintų darbo ir socialinių standartų, juos remti ir įgyvendinti visų pirma taip, kaip nustatyta Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) pagrindinių darbo teisių ir principų deklaracijoje ir TDO konvencijose, prie kurių jos yra prisijungusios, Šalys susitaria bendradarbiauti vykdydamos konkrečias techninės pagalbos programas ir projektus, dėl kurių jos tarpusavyje susitaria. Šalys taip pat susitaria pradėti dialogą, pradėti bendradarbiauti ir imtis iniciatyvų bendro intereso klausimais dvišaliu arba daugiašaliu lygiu, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų, Tarptautinės migracijos organizacijos, TDO, ASEM bei ES ir ASEAN lygiu.

29 STRAIPSNIS

Vystomasis bendradarbiavimas

1. Svarbiausias vystomojo bendradarbiavimo tikslas – skatinti tvarų vystymąsi, kuriuo bus prisidedama prie skurdo mažinimo ir padedama siekti vystymosi tikslų, dėl kurių susitarta tarptautiniu lygiu, įskaitant Tūkstantmečio vystymosi tikslus. Šalys pradeda nuolatinį dialogą vystomojo bendradarbiavimo klausimais, laikydamosi atitinkamų savo prioritetų, taip pat bendro intereso srityse.

2. Vystomojo bendradarbiavimo dialogu, *inter alia*, siekiama:

- a) skatinti žmogaus ir socialinę raidą;
- b) siekti tvaraus ir integracinio ekonomikos augimo;

- c) skatinti aplinkos tvarumą ir patikimą gamtos išteklių valdymą, taip pat skatinti geriausią praktiką;
- d) mažinti klimato kaitos poveikį ir valdyti jos padarinius;
- e) didinti gebėjimus siekti tvirtesnės integracijos į pasaulio ekonomiką ir tarptautinę prekybos sistemą;
- f) skatinti viešojo sektoriaus reformą, visų pirma valstybės finansų valdymo srityje, siekiant gerinti socialinių paslaugų teikimą;
- g) nustatyti Paryžiaus deklaracijos dėl pagalbos veiksmingumo bei Akros veiksmų darbotvarkės principų ir kitų tarptautinių įsipareigojimų, kuriais siekiama gerinti pagalbos teikimą ir veiksmingumą, laikymosi tvarką.

30 STRAIPSNIS

Dialogas ekonominės politikos klausimais

1. Šalys susitaria bendradarbiauti skatindamos keistis informacija apie atitinkamas savo ekonomines tendencijas ir politiką, taip pat dalytis ekonominės politikos koordinavimo patirtimi, atsižvelgiant į regionų ekonominių bendradarbiavimą ir integraciją.
2. Šalys stengiasi stiprinti jų valdžios institucijų dialogą ekonomiais klausimais, kurie Šalių susitarimu gali apimti tokias sritis, kaip pinigų politika, fiskalinė politika (įskaitant verslo apmokestinimą), valstybės finansai, makroekonominis stabilizavimas ir užsienio skola.

31 STRAIPSNIS

Pilietinė visuomenė

Šalys pripažįsta, kad organizuota pilietinė visuomenė gali prisidėti prie demokratinės valdysenos, ir susitaria skatinti veiksmingą dialogą ir glaudžius ryšius su pilietine visuomene, laikydamosi Šalyse taikytinų nacionalinės teisės aktų.

32 STRAIPSNIS

Nelaimių rizikos valdymas

1. Šalys susitaria stiprinti bendradarbiavimą nelaimių rizikos valdymo srityje nuolatos kurdamos ir įgyvendinamos bendruomenėms kylančios rizikos mažinimo ir gaivalinių nelaimių padarinių, turinčių poveikį visiems visuomenėms sluoksniams, valdymo priemonės. Daugiau dėmesio turėtų būti skiriama prevenciniams veiksams ir iniciatyviam požiūriui sprendžiant pavojaus ir rizikos problemas, siekiant mažinti su gaivalinėmis nelaimėmis susijusią riziką ar pažeidžiamumą.
2. Šalys bendradarbiauja, kad nelaimių rizikos valdymas taptų su gaivalinėmis nelaimėmis susijusių vystymosi planų ir politikos kūrimo procesų sudėtine dalimi.
3. Bendradarbiaujant šioje srityje daugiausia dėmesio skiriama šiems programos elementams:
 - a) nelaimių rizikos mažinimui arba prevencijai ir padarinių švelninimui;

- b) žinių valdymui, inovacijoms, moksliniams tyrimams ir švietimui siekiant sukurti visais lygiais saugią ir atsparią aplinką;
- c) pasirengimui nelaimėms;
- d) politikai, instituciniams gebėjimams ir pastangoms siekti susitarimo nelaimių valdymo srityje;
- e) reagavimui į nelaimes;
- f) nelaimių rizikos vertinimui ir stebėsenai;
- g) atsigavimui po nelaimių ir rekonstrukcijų planavimui;
- h) prisitaikymui prie klimato kaitos ir jos padarinių švelninimui.

33 STRAIPSNIS

Energetika

1. Šalys siekia stiprinti bendradarbiavimą energetikos sektoriuje, siekdamas:
 - a) sukurti palankias sąlygas investicijoms, visų pirma į infrastruktūrą, ir vienodas sąlygas atsinaujinančiajai energijai;

- b) įvairinti energijos šaltinius, kad būtų galima didinti energetinį saugumą ir vystyti naujus, tvarius, naujoviškus ir atsinaujinančiuosius energijos išteklius, ir remti tinkamų politikos sistemų įtvirtinimą, kad būtų sukurtos vienodos sąlygos atsinaujinančiajai energijai ir jos integravimui į atitinkamas politikos sritis;
- c) nustatyti suderintus energijos standartus, visų pirma taikytinus biodegalams ir kitokiems alternatyviems degalams, susijusiai įrangai ir praktikai;
- d) siekti racionaliai vartoti energiją, skatinant energijos vartojimo efektyvumą ir jos tausoją gamybos, transportavimo, paskirstymo ir galutinio vartojimo etapais;
- e) skatinti Šalių įmonių keitimąsi technologijomis, kuriomis siekiama tvarios energijos gamybos ir tvaraus energijos vartojimo. Tai galėtų būti daroma tinkamai bendradarbiaujant, visų pirma energijos gamybos sektoriaus reformų, energijos išteklių vystymo, naftos produktų transportavimo, perdirbimo ir paskirstymo ir biodegalų vystymo srityse;
- f) aktyviau stiprinti gebėjimus visose srityse, kurioms taikomas šis straipsnis, ir skatinti palankias ir patrauklias abipuses investicijas vedant nuolatinį dialogą, kuriuo siekiama nustatyti pastovias, skaidrias, atviras ir nediskriminacines taisykles investuotojams ir nagrinėti administracinius mechanizmus, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos investicijų srautams, atsižvelgiant į Šalių nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus.

2. Siekdamos šių tikslų Šalys susitaria skatinti abiem Šalims naudingus ryšius ir bendrus mokslinius tyrimus, visų pirma pasitelkdamas atitinkamas regionines ir tarptautines sistemas. Atsižvelgdamos į 34 straipsnį ir 2002 m. Johannesburge įvykusio Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo dėl tvaraus vystymosi išvadas, Šalys pabrėžia, kad reikia spręsti klausimus, susijusius su galimybės naudotis prieinamomis energetikos paslaugomis ir tvaraus vystymosi sąsaja. Šią veiklą galima skatinti bendradarbiaujant pagal Europos Sąjungos energetikos iniciatyvą, pradėtą Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikime (PALS) dėl tvaraus vystymosi.

3. Šalys, laikydamosi savo įsipareigojimų spręsti su klimato kaita susijusias problemas pagal JT bendrąją klimato kaitos konvenciją, kurios šalys jos yra, susitaria, pasitelkdamos lanksčius, rinkos mechanizmus, pavyzdžiui, anglies dioksido rinkos mechanizmą, skatinti techninį bendradarbiavimą ir privačiąsias partnerystes vykdant tvarios ir atsinaujinančiosios energijos, kuro pakeitimo ir energijos vartojimo efektyvumo projektus.

34 STRAIPSNIS

Aplinka ir gamtos ištekliai

1. Šalys susitaria, kad bendradarbiaudamos šioje srityje jos skatina saugoti ir gerinti aplinką, siekdamos tvaraus vystymosi. Vykdydamos bet kokią veiklą pagal šį Susitarimą, Šalys atsižvelgia į PALS dėl tvaraus vystymosi rezultatų ir į abiejų Šalių taikomų atitinkamų daugiašalių aplinkosaugos susitarimų įgyvendinimą.

2. Šalys susitaria, kad reikia tvariai saugoti ir valdyti gamtos išteklius bei biologinę įvairovę, siekiant naudoti visoms kartoms ir atsižvelgiant į jų vystymosi poreikius.

3. Šalys susitaria bendradarbiauti siekdamos stiprinti prekybos ir aplinkos politikos abipusę paramą ir įtraukti aplinkos aspektus į visus bendradarbiavimo sektorius.
4. Šalys siekia tęsti ir stiprinti bendradarbiavimą pagal regionines aplinkos apsaugos programas, pirmiausia:
 - a) didinti su aplinka susijusį informuotumą ir siekti, kad aplinkos apsauga ir tvaraus vystymosi pastangos būtų užtikrinamos vietos lygiu, įskaitant čiabuvių bendruomenių ir (arba) čiabuvių tautų ir vietos bendruomenių dalyvavimą;
 - b) stiprinti gebėjimus prisitaikyti prie klimato kaitos, švelninti jos padarinius ir didinti energijos vartojimo efektyvumą;
 - c) stiprinti gebėjimus dalyvauti sudarant ir įgyvendinant daugiašalius aplinkos susitarimus, įskaitant susitarimus dėl biologinės įvairovės ir biologinės saugos, bet jais neapsiribojant;
 - d) skatinti aplinką tausojančias technologijas, produktus ir paslaugas, be kita ko, naudojantis reglamentavimo ir rinkos priemonėmis;
 - e) gerinti gamtos išteklių, įskaitant miškus, valdymą, kovoti su neteisėta medienos ruoša ir su susijusia prekyba, skatinti tvarų gamtos išteklių, įskaitant miškus, tvarkymą;
 - f) veiksmingai tvarkyti nacionalinius parkus ir saugomas teritorijas, nustatyti ir saugoti biologinės įvairovės ir pažeidžiamų ekosistemų teritorijas, tinkamai atsižvelgiant į vietos bendruomenes ir čiabuvių tautas, gyvenančias tose teritorijose arba netoli jų;

- g) užkirsti kelią neteisėtam pavojingų kietųjų ir pavojingų atliekų ir kitokių atliekų vežimui iš vienos valstybės į kitą;
 - h) saugoti pakrančių ir jūrų aplinką ir vykdyti veiksmingą vandens išteklių valdymą;
 - i) užtikrinti dirvožemio apsaugą bei išsaugojimą ir tvarią žemėtvarką, įskaitant uždarytų arba nebeeksploatuojamų kasyklų atkūrimą;
 - j) skatinti didinti gebėjimus nelaimių ir rizikos valdymo srityje;
 - k) skatinti ekonomikoje taikyti tausaus vartojimo ir gamybos būdus.
5. Šalys skatina abipusį dalyvavimą šioje srityje vykdomose savo programose jose numatytais konkrečiomis sąlygomis.

35 STRAIPSNIS

Žemės ūkis, žuvininkystė ir kaimo plėtra

Šalys susitaria skatinti dialogą ir bendradarbiavimą siekdamas tvaraus vystymosi žemės ūkio, žuvininkystės ir kaimo plėtros srityse. Dialogas gali apimti šias sritis:

- a) žemės ūkio politiką ir bendrą tarptautinę žemės ūkio padėtį;

- b) galimybes sudaryti palankesnes sąlygas prekybai augalais, gyvūnais, vandens gyvūnais ir jų produktais, atsižvelgiant į atitinkamas tarptautines konvencijas, pavyzdžiui, be kitų, Tarptautinę augalų apsaugos ir Pasaulinės gyvūnų sveikatos organizacijos konvencijas, prie kurių Šalys yra prisijungusios;
- c) gyvūnų gerovę;
- d) kaimo vietovių plėtros politiką;
- e) augalų, gyvūnų ir akvakultūros produktų kokybės politiką, visų pirma geografines nuorodas;
- f) tvaraus ir aplinką tausojančio žemės ūkio, žemės ūkio pramonės, biodegalų ir biotechnologijų perdavimo vystymą;
- g) augalų įvairovės apsaugą, sėklų technologijas, pasėlių produktyvumo didinimą, alternatyvias pasėlių technologijas, įskaitant žemės ūkio biotechnologijas;
- h) žemės ūkio, žuvininkystės ir kaimo plėtros duomenų bazių kūrimą;
- i) žmogiškųjų išteklių žemės ūkio, veterinarijos ir žuvininkystės srityje stiprinimą;
- j) paramą tvariai ir atsakingai ilgalaikiai jūrų aplinkos ir žuvininkystės politikai, įskaitant žuvininkystės technologijas, pakrančių ir atvirosios jūros išteklių apsaugą ir valdymą;

- k) neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos žvejybos ir susijusios prekybos prevencijos skatinimą;
- l) priemonės, susijusias su keitimusi patirtimi ir partnerystėmis, bendrų įmonių ir vietos dalyvių bei ekonominės veiklos vykdytojų bendradarbiavimo tinklų kūrimą, įskaitant priemones, kuriomis siekiama gerinti galimybes gauti finansavimą, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų ir technologijų perdavimo srityse;
- m) gamintojų asociacijų ir prekybos skatinimo veiklos stiprinimą.

36 STRAIPSNIS

Regionų vystymasis ir bendradarbiavimas

1. Šalys skatina savitarpio supratimą ir dvišalį bendradarbiavimą regioninės politikos srityje.
2. Šalys skatina ir stiprina keitimąsi informacija ir bendradarbiavimą regioninės politikos klausimais, ypatingą dėmesį skirdamos mažiau palankias sąlygas turinčių vietovių vystymuisi, miesto ir kaimo ryšiams ir kaimo plėtrai.
3. Regioninės politikos srityje bendradarbiauti galima tokiais būdais:
 - a) taikant regioninės politikos formavimo ir įgyvendinimo metodus;

- b) vykdamą daugiapakopę valdyseną ir partnerystes;
- c) plėtojant miesto ir kaimo ryšius;
- d) vykdamą kaimo plėtrą, be kita ko, iniciatyvas, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos gauti finansavimą ir siekti tvaraus vystymosi;
- e) statistiką.

37 STRAIPSNIS

Pramonės politika ir MVĮ bendradarbiavimas

Atsižvelgdamos į savo ekonominę politiką ir tikslus, Šalys susitaria skatinti su pramonės politika susijusį bendradarbiavimą visose tam tinkamose srityse, siekdamos sukurti palankesnes ekonominio vystymosi sąlygas ir gerinti pramonės, visų pirma mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ), konkurencingumą, *inter alia*, šiais būdais:

- a) skatindamos ekonominės veiklos vykdytojų, visų pirma mažųjų ir vidutinių įmonių, tinklų kūrimą, kad būtų keičiamasi informacija ir patirtimi, nustatomos galimybės bendro intereso sektoriuose, perduodamos technologijas ir skatinama prekyba bei investicijos;
- b) keisdamosi informacija ir patirtimi, kaip sukurti pagrindines sąlygas verslui, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kad būtų galima gerinti jo konkurencingumą;

- c) skatindamos abiejų Šalių dalyvavimą bandomuosiuose projektuose ir specialiose programose jose nustatytais konkrečiomis sąlygomis;
- d) remdamos investicijas ir bendrų įmonių kūrimą, kad būtų skatinamas technologijų perdavimas, inovacijos, modernizavimas, įvairinimas ir kokybiškos iniciatyvos;
- e) teikdamos informaciją, skatindamos inovacijas ir keisdamosi geros praktikos pavyzdžiais, susijusia su galimybėmis gauti finansavimą, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms;
- f) skatindamos įmonių socialinę atsakomybę bei atskaitomybę ir atsakingą verslo praktiką, įskaitant tvarų vartojimą ir gamybą;
- g) abipusiu sutarimu rengdamos bendrus mokslinių tyrimų projektus pasirinktose pramonės srityse ir bendradarbiaudamos vykdant gebėjimų stiprinimo projektus, susijusius su standartais ir atitikties vertinimo procedūromis bei techniniais reglamentais.

38 STRAIPSNIS

Transportas

1. Šalys susitaria bendradarbiauti atitinkamose transporto politikos srityse, siekdamos gerinti investavimo galimybes ir prekių bei keleivių judėjimą, skatinti laivybos ir aviacijos saugą bei saugumą, spręsti transporto poveikio aplinkai problemą ir didinti savo transporto sistemų efektyvumą.

2. Bendradarbiaudamos šioje srityje Šalys siekia skatinti:
- a) keistis informacija apie atitinkamą savo transporto politiką, susijusius teisės aktus ir praktiką, ypač apie miesto, kaimo, jūrų ir oro transportą, transporto logistiką ir daugiarūšio vežimo tinklų sujungimą ir sąveiką, taip pat kelių, geležinkelių, uostų ir oro uostų valdymą;
 - b) keistis nuomonėmis apie Europos palydovinės navigacijos sistemas (visų pirma GALILEO), daugiausia dėmesio skiriant abiem pusėms naudingiems reguliavimo, pramonės ir rinkos plėtros klausimams;
 - c) tęsti dialogą oro transporto paslaugų srityje, siekiant nedelsiant užtikrinti galiojančių atskirų valstybių narių ir Filipinų dvišalių oro paslaugų susitarimų teisinį tikrumą;
 - d) tęsti dialogą dėl oro transporto infrastruktūros tinklų ir veiklos stiprinimo, siekiant spartaus, veiksmingo, tvaraus, saugaus ir patikimo žmonių ir prekių judėjimo, taip pat skatinti oro transporto pramonėje taikyti konkurencijos teisę ir ekonominį reguliavimą, siekiant remti reguliavimo priemonių suderinimą ir stiprinti verslo veiklą, taip pat išnagrinėti galimybes toliau plėtoti ryšius oro transporto srityje. Turėtų būti toliau skatinama vykdyti bendro intereso bendradarbiavimo oro transporto srityje projektus;

- e) vesti dialogą jūrų transporto politikos ir paslaugų srityje, siekiant visų pirma skatinti jūrų transporto pramonės vystymąsi, be kita ko, bet neapsiribojant:
- i) keistis informacija apie įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su jūrų transportu ir uostais;
 - ii) skatinti neribojamą tarptautinės jūrų transporto paslaugų rinkos ir tarptautinės prekybos prieinamumą komerciniu pagrindu, nenustatyti sąlygų dėl krovinių pasidalijimo, nustatyti nacionalinį režimą ir didžiausio palankumo statusą (DPS) laivams, kuriuos eksploatuoja kitos Šalies piliečiai ar bendrovės, ir spręsti atitinkamus klausimus, susijusius su transporto paslaugų „nuo durų iki durų“ teikimu, kai dalis maršruto driekiasi jūra, atsižvelgiant į Šalių nacionalinę teisę;
 - iii) veiksmingai administruoti uostus ir užtikrinti jūrų transporto paslaugų veiksmingumą; ir
 - iv) skatinti bendradarbiavimą jūrų transporto sektoriuje bendro intereso klausimais ir darbą jūroje, jūrininkų mokymą ir rengimą, kaip nustatyta 27 straipsnyje.
- f) vesti dialogą dėl veiksmingo transporto saugumo, patikimumo ir taršos prevencijos standartų laikymosi užtikrinimo, ypač kiek tai susiję su jūrų transportu, visų pirma kova su piratavimu, ir su oro transportu, atsižvelgiant į atitinkamas tarptautines konvencijas, prie kurių Šalys yra prisijungusios, bei standartus, įskaitant bendradarbiavimą atitinkamuose tarptautiniuose forumuose, kuriuose siekiama užtikrinti geresnį tarptautinių teisės aktų vykdymą. Todėl Šalys skatina techninį bendradarbiavimą ir pagalbą klausimais, susijusiais su transporto saugumu, patikimumu ir aplinkos aspektais, įskaitant jūrininkų ir pilotų mokymą ir rengimą, paieškos ir gelbėjimo operacijas, taip pat avarių ir incidentų tyrimą, bet tuo neapsiribojant. Šalys taip pat daug dėmesio skirs aplinką tausojančių transporto priemonių naudojimo skatinimui.

39 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityje

1. Šalys susitaria bendradarbiauti mokslo ir technologijų srityje, atsižvelgdamos į atitinkamus savo politikos tikslus.
2. Bendradarbiaujant šioje srityje siekiama:
 - a) skatinti keistis informacija ir dalytis praktine patirtimi, susijusia su mokslu ir technologijomis, visų pirma su politikos ir programų įgyvendinimu ir intelektinės nuosavybės teisėmis mokslinių tyrimų ir vystomojo bendradarbiavimo srityse;
 - b) skatinti nuolatinius Šalių mokslo bendruomenių, mokslinių tyrimų centrų, universitetų ir pramonės ryšius ir partnerystes mokslinių tyrimų srityje;
 - c) skatinti mokymą žmogiškųjų išteklių srityje ir technologinių bei mokslinių tyrimų gebėjimų stiprinimą.
3. Bendradarbiaujama vykdant bendrus mokslinių tyrimų projektus ir mokslininkų mainus, rengiant susitikimus ir mokymą pagal tarptautines mokymo bei judumo programas ir mainų programas, siekiant kuo didesnės mokslinių tyrimų rezultatų, žinių ir geriausios praktikos pavyzdžių sklaidos. Šalys gali tarpusavyje susitarti dėl kitų bendradarbiavimo būdų.

4. Ši bendradarbiavimo veikla turėtų būti grindžiama abipusiškumo, sąžiningumo ir bendros naudos principais, taip pat užtikrinant tinkamą intelektinės nuosavybės apsaugą. Prieš pradėdant bendradarbiavimo veiklą, dėl visų su intelektinės nuosavybės teisėmis susijusių klausimų, kurie gali kilti bendradarbiaujant pagal šį Susitarimą, jei būtina, gali būti rengiamos atitinkamų agentūrų ar susijusių grupių derybos, kuriose gali būti aptariami tokie klausimai, kaip autorių teisės, prekių ženklai ir patentai, atsižvelgiant į atitinkamus Šalių nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus.
5. Šalys skatina dalyvauti atitinkamas savo aukštojo mokslo įstaigas, mokslinių tyrimų centrus ir gamybos sektorius, įskaitant MVI.
6. Šalys susitaria dėti visas pastangas, kad visuomenė būtų geriau informuota apie jų atitinkamų bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje programų teikiamas galimybes.

40 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas informacinių ir ryšių technologijų srityje

1. Pripažindamos, kad informacinės ir ryšių technologijos (IRT) yra labai svarbus šiuolaikinio gyvenimo elementas ir kad jos yra gyvybiškai svarbios ekonominiam ir socialiniam vystymuisi, Šalys siekia keistis nuomonėmis apie atitinkamą jų vykdomą šios srities politiką, taip siekdamas skatinti ekonominį vystymąsi.

2. Bendradarbiaujant šioje srityje ypač daug dėmesio skiriama, *inter alia*:
- a) dalyvavimui visapusiškame regioniniame dialoge dėl įvairių informacinės visuomenės aspektų, visų pirma elektroninių ryšių politikos ir reguliavimo, įskaitant universaliąsias paslaugas, licencijavimą ir bendruosius leidimus, reguliavimo institucijos nepriklausomumą ir veiksmingumą, e. valdžią, mokslinius tyrimus ir IRT grindžiamas paslaugas;
 - b) Šalių ir Pietryčių Azijos tinklų (pvz., Transeurazijos informacijos tinklo (TEIN)) ir paslaugų sujungimui bei sąveikai;
 - c) IRT srityje atsirandančių naujų ir kuriamų technologijų standartizacijai ir sklaidai;
 - d) skatinimui bendradarbiauti vykdant mokslinius tyrimus IRT srityje bendro intereso klausimais;
 - e) dalijimuisi geriausios praktikos pavyzdžiais, siekiant sumažinti skaitmeninę atskirtį;
 - f) su IRT saugumo aspektais susijusių strategijų ir mechanizmų kūrimui ir įgyvendinimui, taip pat kovai su elektroniniais nusikaltimais;
 - g) dalijimuisi patirtimi, susijusia su skaitmeninės televizijos paslaugų teikimu, taip pat su reguliavimo aspektais, spektro valdymu ir moksliniais tyrimais;
 - h) skatinimui dėti pastangas vystyti žmogiškuosius išteklius ir dalytis su tuo susijusia patirtimi IRT srityje.

41 STRAIPSNIS

Garsas ir vaizdas, medija ir multimedija

Šalys skatina, remia savo atitinkamų institucijų ir agentūrų mainus, bendradarbiavimą ir dialogą garso ir vaizdo, medijos ir multimedijos srityse ir sudaro tam palankesnes sąlygas. Šalys susitaria užmegzti nuolatinį politinį dialogą šiose srityse.

42 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas turizmo srityje

1. Vadovaudamosi Pasaulio turizmo organizacijos Pasauliniu turizmo etikos kodeksu ir tvarumo principais, kurie yra „Vietos darbotvarkės 21“ pagrindas, Šalys siekia gerinti keitimąsi informacija ir nustatyti geriausią praktiką, kad būtų užtikrinta darni ir tvari turizmo plėtra.
2. Šalys susitaria užmegzti dialogą, kuriuo siekia sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiavimui, įskaitant techninės pagalbos teikimą mokymo žmogiškųjų išteklių bei naujų tikslinių technologijų kūrimo srityse, laikydamosi tvaraus turizmo principų.
3. Šalys susitaria plėtoti bendradarbiavimą, siekdamas apsaugoti ir kuo geriau išnaudoti gamtos ir kultūrinio paveldo potencialą, mažinti neigiamą turizmo poveikį ir didinti teigiamą turizmo verslo indėlį į tvarų vietos bendruomenių vystymąsi, *inter alia*, plėtodamos ekologinį turizmą, puoselėdamos vietos bendruomenių ir čiabuvių tautų vientisumą bei interesus ir tobulindamos mokymą turizmo pramonės srityje.

43 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas finansinių paslaugų srityje

1. Šalys susitaria stiprinti bendradarbiavimą siekdamas labiau suderinti bendras taisykles ir standartus ir gerinti bankininkystės, draudimo ir kitų finansų sektoriaus sričių apskaitos, audito, priežiūros ir reguliavimo sistemas.
2. Šalys pripažįsta techninės pagalbos ir gebėjimų stiprinimo priemonių svarbą siekiant šio tikslo.

44 STRAIPSNIS

Gera valdysena mokesčių srityje

1. Siekdamas stiprinti ir vystyti ekonominę veiklą ir atsižvelgdamos į tai, kad reikia plėtoti tinkamą reguliavimo sistemą, Šalys pripažįsta ir įgyvendins geros valdysenos mokesčių srityje principus. Siekdamas šio tikslo ir pagal savo kompetenciją Šalys gerins tarptautinį bendradarbiavimą mokesčių srityje, sudarys palankesnes sąlygas teisėtų mokestinių pajamų surinkimui ir sukurs veiksmingo pirmiau minėtų principų įgyvendinimo priemones.
2. Šalys susitaria, kad šie principai turi būti įgyvendinami visų pirma laikantis galiojančių arba būsimų dvišalių Filipinų ir valstybių narių susitarimų mokesčių srityje.

45 STRAIPSNIS

Sveikata

1. Šalys pripažįsta ir patvirtina ypatingą sveikatos svarbą. Todėl Šalys susitaria bendradarbiauti sveikatos sektoriuje, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros sistemų reformų, pagrindinių užkrečiamų ligų ir kitų grėsmių sveikatai, neužkrečiamų ligų, tarptautinių sveikatos srities susitarimų, kuriais siekiama gerinti sveikatingumą ir siekti tvaraus sveikatos sektoriaus vystymosi, srityse, siekdamos abipusės naudos.
2. Bendradarbiaujama taikant šias priemones:
 - a) programas, kurios apima šio straipsnio 1 dalyje išvardytas sritis, įskaitant sveikatos priežiūros sistemų ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimo gerinimą, reprodukcinės sveikatos paslaugas neturtingoms ir pažeidžiamoms moterims bei bendruomenėms, sveikatos srities valdymą, įskaitant geresnį valstybės finansų valdymą, sveikatos priežiūros finansavimą, sveikatos srities infrastruktūrą bei informacines sistemas ir sveikatos priežiūros valdymą;
 - b) bendrą veiklą epidemiologijos ir stebėsenos srityje, įskaitant keitimąsi informacija ir bendradarbiavimą išankstinės grėsmių sveikatai, pavyzdžiui, paukščių bei pandemio gripo ir kitų pagrindinių užkrečiamų ligų, prevencijos srityje;
 - c) neužkrečiamų ligų prevenciją ir kontrolę, keičiantis informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais, skatinant sveiką gyvenseną, sprendžiant svarbiausius su sveikatos veiksniais, pavyzdžiui, mityba ir priklausomybe nuo narkotikų, alkoholio ir tabako, susijusius klausimus ir rengiant su sveikata susijusias mokslinių tyrimų programas, kaip numatyta 39 straipsnyje ir sveikatos stiprinimo programose;

- d) skatinimą įgyvendinti tarptautinius susitarimus, pavyzdžiui, Tabako kontrolės pagrindų konvenciją ir Tarptautines sveikatos taisykles, kurių Šalys yra įsipareigojusios laikytis;
- e) kitas programas ir projektus, kuriais siekiama gerinti sveikatos priežiūros paslaugas ir stiprinti sveikatos sistemų žmogiškuosius išteklius ir gerinti sveikatos sąlygų kokybę, remiantis abipusiu sutarimu.

46 STRAIPSNIS

Švietimas, kultūra, kultūrų ir religijų dialogas

1. Siekdamas didinti tarpusavio supratimą ir pažinti viena kitos kultūras, Šalys susitaria skatinti bendradarbiavimą švietimo, sporto, kultūros ir religijų srityse, tinkamai gerbdamos viena kitos skirtumus. Todėl Šalys remia ir skatina savo kultūros institutų veiklą.
2. Šalys taip pat susitaria pradėti dialogą bendro intereso klausimais, susijusiais su švietimo sistemų modernizavimu, įskaitant klausimus, susijusius su pagrindinėmis kompetencijomis ir vertinimo priemonių, suderintų su Europos standartais, rengimu.
3. Šalys siekia imtis tinkamų priemonių žmonių tarpusavio ryšiams skatinti švietimo, sporto, kultūrinių mainų ir religijų bei kultūrų dialogo srityse ir vykdyti bendras iniciatyvas įvairiose socialinėse ir kultūrinėse srityse, įskaitant bendradarbiavimą paveldo išsaugojimo, atsižvelgiant į kultūrų įvairovę, srityje. Todėl Šalys taip pat susitaria toliau remti Azijos ir Europos fondo veiklą ir ASEM religijų dialogą.

4. Siekdamos bendrų tikslų ir skatindamos geriau suprasti ir labiau gerbti kultūrų įvairovę, Šalys susitaria konsultuotis ir bendradarbiauti atitinkamuose tarptautiniuose forumuose arba organizacijose, pavyzdžiui, UNESCO. Šalys taip pat susitaria skatinti ratifikuoti ir įgyvendinti 2005 m. spalio 20 d. priimtą UNESCO konvenciją dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo.

5. Šalys taip pat pabrėžia, kad svarbu patvirtinti priemonės jų atitinkamų agentūrų ryšiams stiprinti, skatinant ekspertus, jaunimą ir jaunimo darbuotojus (besimokančius ar pabaigusius mokyklą) keistis informacija ir patirtimi, taip pat kad svarbu dalyvauti atitinkamose jų švietimo ir kultūros programose, pavyzdžiui, „ERASMUS Mundus“, ir naudotis abiejų Šalių šiose srityse įgyta patirtimi.

47 STRAIPSNIS

Statistika

Remdamosi Europos Sąjungos ir ASEAN vykdomo bendradarbiavimo veikla statistikos srityje, Šalys susitaria remti gebėjimų stiprinimą statistikos srityje, statistikos metodų ir praktikos derinimą, įskaitant statistinių duomenų rinkimą ir sklaidą, kad abipusiai priimtiniu būdu galėtų naudotis statistiniais duomenimis, *inter alia*, susijusiais su nacionalinėmis sąskaitomis, tiesioginėmis užsienio investicijomis, informacinėmis ir ryšių technologijomis, prekyba prekėmis ir paslaugomis ir apskritai bet kuriomis kitomis šiame Susitarime numatytomis sritimis, kurių duomenis įmanoma statistiškai apdoroti, rinkti, analizuoti ir skleisti.

VII ANTRAŠTINĖ DALIS

INSTITUCINĖ STRUKTŪRA

48 STRAIPSNIS

Jungtinis komitetas

1. Pagal šį Susitarimą Šalys susitaria įsteigti iš abiejų Šalių aukščiausio lygio atstovų sudarytą Jungtinį komitetą, kuriam pavedama:
 - a) užtikrinti tinkamą šio Susitarimo veikimą ir įgyvendinimą;
 - b) nustatyti prioritetus pagal šio Susitarimo tikslus;
 - c) teikti rekomendacijas šio Susitarimo tikslams propaguoti.

2. Jungtinio komiteto posėdžiai paprastai vyksta ne rečiau kaip kas dvejus metus pakaitomis Filipinuose ir Europos Sąjungoje abipusiu sutarimu nustatytą dieną. Šalių sutarimu taip pat gali būti šaukiami neeiliniai Jungtinio komiteto posėdžiai. Jungtiniam komitetui pakaitomis pirmininkauja kiekviena iš Šalių. Jungtinio komiteto posėdžių darbotvarkė nustatoma Šalių sutarimu.

3. Jungtinis komitetas įsteigia specializuotus pakomitečius, atsakingus už visas sritis, kurioms taikomas šis Susitarimas, kurie padeda komitetui vykdyti uždavinius. Kiekviename Jungtinio komiteto posėdyje šie pakomitečiai jam pateikia išsamias savo veiklos ataskaitas.
4. Šalys susitaria, kad Jungtinio komiteto uždavinys taip pat yra prižiūrėti, kad visi Šalių sudaryti arba rengiami sektoriniai susitarimai ar protokolai būtų tinkamai taikomi.
5. Jungtinis komitetas priima savo darbo tvarkos taisykles.

VIII ANTRAŠTINĖ DALIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

49 STRAIPSNIS

Būsimų pakeitimų sąlyga

1. Siekdamas sustiprinti bendradarbiavimą, abipusiu sutarimu ir Jungtiniam komitetui rekomendavus, Šalys gali išplėsti šį Susitarimą, be kita ko, jį papildydamos susitarimais ar protokolais dėl konkrečių sektorių ar veiklos.
2. Įgyvendindama šį susitarimą bet kuri Šalis gali teikti pasiūlymus dėl bendradarbiavimo srities išplėtimo, atsižvelgdama į šio Susitarimo taikymo metu įgytą patirtį.

50 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimui skiriami ištekliai

1. Siekdamos įgyvendinti šiame susitarime nustatytus bendradarbiavimo tikslus ir atsižvelgdamos į savo turimus išteklius ir atitinkamus teisės aktus, Šalys susitaria skirti tinkamų išteklių, įskaitant finansinius išteklius.
2. Šalys įgyvendina finansinę paramą, laikydamosi patikimo finansų valdymo principų, ir bendradarbiauja, siekdamos apsaugoti savo finansinius interesus. Šalys imasi veiksmingų priemonių siekdamos užkirsti kelią sukčiavimui, korupcijai ir bet kokiai kitai neteisėtai veikai ir su jomis kovoti, *inter alia*, teikia abipusę pagalbą srityse, kurioms taikomas šis Susitarimas, laikydamosi atitinkamų nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų. Visuose kituose susitarimuose ar finansavimo priemonėse, kurias Šalys sudaro, nustatomos konkrečios finansinio bendradarbiavimo sąlygos, pagal kurias numatomos patikros vietoje, patikrinimai, kontrolė ir kovos su sukčiavimu veiksmai, kuriuos, *inter alia*, vykdo Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) ir atitinkamos Filipinų tyrimų institucijos.
3. Šalys ragina Europos investicijų banką (EIB) tęsti veiklą Filipinuose, laikantis savo procedūrų ir finansavimo kriterijų, taip pat pagal EIB ir Filipinų pasirašytą pagrindų susitarimą ir Filipinų nacionalinės teisės aktus.

4. Šalys gali nuspręsti teikti finansinę paramą bendradarbiavimo veiklai srityse, kurioms taikomas šis Susitarimas, arba su juo susijusiose srityse, laikydamosi savo atitinkamų finansinių procedūrų ir atsižvelgdamos į turimus išteklius. Bendradarbiavimo veikla gali apimti (bet neturi apsiriboti) atitinkamai gebėjimų stiprinimą, techninio bendradarbiavimo iniciatyvas, ekspertų mainus, tyrimų vykdymą, teisinių, vykdymo užtikrinimo ir reguliavimo sistemų, kuriomis skatinamas skaidrumas ir atskaitomybė, rengimą ir kitą veiklą, dėl kurios Šalys susitaria.

51 STRAIPSNIS

Sąlygų sudarymas

Siekdamos sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiavimui pagal šį Susitarimą, Šalys susitaria sudaryti būtinas sąlygas už bendradarbiavimo įgyvendinimą atsakingiems pareigūnams ir ekspertams vykdyti savo funkcijas pagal atitinkamus abiejų Šalių nacionalinius / vidaus įstatymus, vidaus taisykles ir kitus teisės aktus.

52 STRAIPSNIS

Kiti susitarimai

1. Nepažeidžiant atitinkamų Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatų, nei šis Susitarimas, nei pagal jį vykdomi veiksmai neturi jokios įtakos Šalių galioms pradėti dvišalio bendradarbiavimo veiklą arba prireikus sudaryti naujus partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus, įskaitant Filipinų ir atskirų valstybių narių susitarimus.
2. Šis Susitarimas neturi įtakos atitinkamų Šalių priimtų įsipareigojimų dėl trečiųjų šalių taikymui ar įgyvendinimui.

53 STRAIPSNIS

Įsipareigojimų vykdymas

1. Šalys imasi visų reikiamų bendrų arba specialių priemonių įsipareigojimams pagal šį Susitarimą įgyvendinti. Jos užtikrina, kad būtų pasiekti šiame Susitarime išdėstyti tikslai.
2. Kiekviena Šalis gali kreiptis į Jungtinį komitetą, kad šis išspręstų ginčą dėl šio Susitarimo taikymo ar aiškinimo.

3. Jei kuri nors Šalis mano, kad kita Šalis nevykdo kurių nors šiuo Susitarimu numatytų savo įsipareigojimų, ji gali imtis atitinkamų priemonių. Išskyrus ypatingos skubos atvejus, kaip numatyta šio straipsnio 5 dalyje, prieš imdamasi priemonių ji pateikia Jungtiniam komitetui visą susijusią informaciją, būtiną išsamiai padėties analizei, kad būtų rastas abiem Šalims priimtinas sprendimas.

4. Pasirenkant priemones pirmenybė turi būti teikiama toms, kuriomis mažiausiai trukdoma šio Susitarimo veikimui. Apie šias priemones nedelsiant pranešama kitai Šaliai ir dėl jų konsultuojamasi Jungtiniame komitete, jei kita Šalis to prašo.

5. Šalys susitaria, kad šio Susitarimo teisingo aiškinimo ir praktinio taikymo tikslais šio straipsnio 3 dalyje nurodyti „ypatingos skubos atvejai“ reiškia vienos iš Šalių esminį Susitarimo pažeidimą. Esminis Susitarimo pažeidimas – tai:

- a) Susitarimo anuliavimas, kurio neleidžia bendrosios tarptautinės teisės normos; arba
- b) esminių Susitarimo elementų, nurodytų 1 straipsnio 1 dalyje ir 8 straipsnio 2 dalyje, pažeidimas.

Prieš pradėdamos taikyti priemones ypatingos skubos atvejais, kiekviena Šalis gali paprašyti sušaukti skubų posėdį, kuriame dalyvautų abi Šalys. Jeigu toks prašymas pateikiamas, per 15 dienų, nebent Šalys susitartų dėl kito laikotarpio, bet ne ilgesnio kaip 21 diena, surengiamas posėdis, kuriame siekiama išnagrinėti susidariusią padėtį ir rasti abiem Šalims priimtina sprendimą.

54 STRAIPSNIS

Šalių sąvokos apibrėžimas

Šiame susitarime „Šalys“ – Sąjunga ar jos valstybės narės arba Sąjunga ir jos valstybės narės, atsižvelgiant į atitinkamas jų galias, ir Filipinų Respublika.

55 STRAIPSNIS

Teritorinis taikymas

Šis Susitarimas taikomas teritorijoje, kuriai taikoma Europos Sąjungos sutartis, toje Sutartyje nustatytais sąlygomis ir Filipinų teritorijoje.

56 STRAIPSNIS

Pranešimai

Pranešimai pagal 57 straipsnį diplomatiniais kanalais teikiami, atitinkamai, Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui ir Filipinų užsienio reikalų departamentui.

57 straipsnis

Įsigaliojimas ir trukmė

1. Šis Susitarimas įsigalioja pirmąją mėnesio dieną po datos, kurią Šalys viena kitai praneša apie šiuo tikslu būtinų teisinių procedūrų užbaigimą.
2. Šis Susitarimas galioja penkerius metus. Jis automatiškai pratęsiamas dar vienerių metų laikotarpiui, jei Šalys ne vėliau kaip likus šešiams mėnesiams iki kito vienerių metų laikotarpio pabaigos viena kitai raštu nepraneša apie savo ketinimą nepratęsti šio Susitarimo.
3. Šis Susitarimas iš dalies keičiamas Šalių susitarimu. Visi pakeitimai pagal šio straipsnio 1 dalį įsigalioja tik po to, kai Šalys viena kitai praneša, kad atlikti visi būtini formalumai.
4. Šalys gali nutraukti šį Susitarimą kitai Šaliai pateikdamos rašytinį pranešimą apie pageidavimą nutraukti šį Susitarimą. Susitarimo nutraukimas įsigalioja praėjus šešiams mėnesiams po to, kai kita Šalis gauna pranešimą. Susitarimo nutraukimas neturi poveikio projektams, dėl kurių susitarta arba kurie pradėti pagal šį Susitarimą iki jo nutraukimo.

58 STRAIPSNIS

Autentiški tekstai

1. Šis Susitarimas sudarytas dviem egzemplioriais anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, olandų, portugalų, prancūzų, rumunų, slovakų, slovėnų, suomių, švedų, vengrų ir vokiečių kalbomis. Visi šie tekstai yra autentiški.
2. Derybos dėl Susitarimo vyko anglų kalba. Visi lingvistiniai neatitikimai skirtingų kalbų tekstuose nurodomi Jungtiniam komitetui.